

دکتر رضا منصوری

وین - اتریش

رهبانیت سیسترسین ها

۱ - مقدمه

اغراق نیست اگر گفته شود وین از عجیب ترین شهرهای اروپا و وینی ها از غریب ترین مردم هستند. وین در واقع شهر نیست ، موزه است ، بلکه بتوان آنرا شهر موزه نامید . هر کوچه و خیابان آن ، هر ساختمان آن ، چه آنها که بازپیرایه شده اند و چه آنها که نشده اند ، همه و همه گویای حقایقی از تاریخ پرتلاطم این شهر - موزه می باشد و دیدنی است . کوچه های داخل این شهر ، از هر دوره ی تاریخ که بازمانده باشند ، چنان اند که گوئی با آدمی صحبت میکنند و از درد و زجر تاریخ بیان میکنند و گاهی حس رمانتیک گذشته - گرانی بقدری انسان را بخود جذب میکند که میتوان ساعتها در این کوچه ها قدم زد و با ساختمانهایش صحبت کرد ، بدون اینکه گذشت زمان آدمی را بیاد حال بیاندازد . بی جهت نیست که تفریح روز یکشنبه ی رئیس جمهور اتریش قدم زدن در کوچه های داخل شهر است . در ۱۴۰ کیلومتری شمال غربی این شهر - موزه ی وین شهر تسونل (۱) و در کنار آن بک دیر سیسترسین ها (۲) قرار دارد . این شهر جزو منطقه ی جنگل یا ربع (۳) از استان اتریش سفلی (۴) می باشد . این منطقه را

(۱) Zwette (۲) Zistersienser (۳) Waldlviertel (۴) Nieder - Österreich

نیز مانند وین میتوان بموزه‌ای از آثار هنری و فرهنگ تشبیه کرد. زیرا در این منطقه که مساحتی حدوداً برابر 60×60 کیلومتر دارد، بیش از ۵۰۰ بنای قدیمی شامل قصر و قلعه و صومعه و هر کدام با تاریخی پر تلاطم وجود دارد. از بسیاری ازین بناها خرابه‌ای بیش باقی نمانده است که نمایانگر جنگهای بیشماری است که از تاریخ هزار ساله‌ی این سرزمین در این منطقه‌ی هم مرز با چکوسلواکی رخ داده است. آثار تصادم‌های شرق و غرب نیز در این منطقه کم نیستند. از جمله سالن موسوم به «سالن ترك‌ها» در قصر گرایلن اشتاین (۵) می‌باشد که خاطره‌ای از دورانی است که هانس لودویگ کوفشتاین از طرف فردیناند دوم پادشاه اتریش برای عقد قرارداد صلح و کنستانتینوپل فرستاده شد (۱۶۲۸ میلادی). نقاشی‌ها و تصاویری که از نقاش همراه این سفیر از خانواده‌ی سلطنتی سلطان مراد چهارم و همچنین صحنه‌های روزمره زندگانی آنروز از جمله جشنها و ورزشهای چوگان و کشتی بجای مانده بسیار دیدنی است. مثالی دیگر نقشه‌ای از وین و آرایش جنگی سربازان عثمانی هنگام محاصره‌ی وین می‌باشد که علی الظاهر از ترکان عثمانی باقی مانده و در پائین آن پرچم عثمانی‌ها با نقش دوسرباز ترك دیده میشود، این نقشه را در قلعه‌ی Rosenburg در همین منطقه میتوان تماشا کرد. این منطقه را در واقع میتوان بهترین آزمایشگاه تدریس تاریخ و تاریخ فرهنگ و مذهب دانست.

در این تابستان فرصتی یافتیم که در صومعه‌ی تسونل به چله‌نشینی بپردازیم و از نزدیک باناریخ و زندگی رهبانیت مخصوص طریقه (فرقه) ی ۶) سیستر سین‌ها آشنا شوم.

در این جا لازم میدانم که از پدر روحانی ژوزف (۷) از راهبان این دیر

که ساعتهائی از اوقاتش را صرف آشنائی‌ام با این طریقه و زندگی فعلی راهبان در دیر کرد سپاسگزاری کنم. بجز ۰۲×۰۲: اول: آینه‌ها - نه‌سده - لا مقلده - دریا
علل وجودی این طریقه، همانند طریقه‌های دیگر رهبانیت در مسیحیت، را فقط میتوان در بطن تاریخ رهبانیت در اروپا درك كرد که ذیلاً بطور اختصار بدان می‌پردازیم.

۲ - نظری به تاریخ رهبانیت در اروپا

رهبانیت در اروپا از مصر و سوریه سرچشمه می‌گیرد. در ردیف اولین اشخاصی که رهبانیت مصر و سوریه را در اروپا آشنا ساختند میتوان آتاناسیوس مقدس (۸) را نام برد که چندین بار تبعید شده (۳۳۵ میلادی در تریر Trier و ۳۴۰ میلادی در رم) و در این فرصت‌ها به تبلیغ و آشنا ساختن رهبانیت شرقی نمود. این افکار تأثیر عمیقی در پدران کلیسا گذاشت و از همین دوران طرفدار رهبانیت در اروپا زیاد شده از جمله استاد رهبانیت در منطقه‌ی Gallien (فرانسه) راهبی بنام یوهان کاسیانوس (۹) (متوفی بسال ۴۳۵ میلادی) بود که در فلسطین و مصر درس خوانده بود. اما در واقع پدر رهبانیت غرب بنه دیکت مقدس (۱۰) (۵۴۷ - ۴۸۰ میلادی) می‌باشد. باید در نظر داشت که رهبانیت شرقی جنبه‌ی انزوا و گوشه‌گیری و یا فردگرایی داشت. بهمین جهت طرفداران این طریقه را Eremit و یا «فردگرا» می‌نامند. بنه دیکت مقدس این طریقه‌ی فردگرایی را طرد میکند و صحیح‌ترین طریقه‌ی رهبانیت را در زندگی جمعی میداند. طرفداران این طریقه را که اکثریت قریب به اتفاق راهبان اروپا را تشکیل میدهند Zonobit و یا جمع‌گرا می‌خوانند. وی بنا بر تجربیات راهبان گذشته و زندگانی خودش

(۸) hl. Athanasius (۹) Johannes cassianus

(۱۰) hl. Benedikt von Nusia

بعد از سال ۵۳۴ میلادی در ارتفاعات مونت کاسینو (۱۱) واقع در ایتالیا قواعدهش را بعنوان کتاب قوانین زندگی صومعه‌ای برشته‌ی تحریر در آورد. این کتاب که بنام قاعده‌ی بنه دیکت (۱۲) معروف است مبنا و اساس تمام طرق رهبانیت اروپا می‌باشد. همچنین دیری که بنه دیکت بسال ۵۲۹ میلادی در مونت کاسینو بنا کرد در واقع صومعه‌ی مادر تمام دیرهای اروپا می‌باشد. (این دیر در جنگ جهانی دوم بکلی نابود شد ولی در سالهای ۵۴ - ۱۹۵۰ بازسازی شده است). برای سازماندهی به جماعت راهبان، بنه دیکت مقدس خانواده‌ی رومی را بعنوان سرمشق می‌گزیند. نقش پدر خانواده را در دیر، پدر دیر که وی را آبت (۱۳) می‌نامند اختیار می‌کند که تمام راهبان دیگر نزد وی سوگند یاد میکنند که تا مرگ از وی تبعیت کنند. اطاعت و فرمانبرداری نقش مهمی در قاعده‌ی بنه دیکت بازی میکند بطوریکه علاوه بر فصل ۵ این کتاب که در مورد اطاعت می‌باشد در سراسر این کتاب صحبت از اطاعت می‌باشد و اینکه راهبان موظفند بی‌چون و چرا دستورات آبت را اجرا کنند و دیگر اینکه خواست فردی و تفکر و اندیشه‌ی شخصی پشت‌شمرده می‌شود. علاوه بر این بنه دیکت برای اینکه به دیرهای جنبه‌ی جاودانگی و ثابت بدهد و بخاطر اینکه راهبان را به یک دیر اختصاص دهد سوگندی برای ثابت بودن محل (*Stabilitas loci*) وضع کرد. وی وظیفه‌ی اصلی راهب را که ضمن شفاعت به نمایندگی انسان نزد خدا برمیآید، حمد و ستایش خدا میداند: که ترجیح هیچ چیز بر آن جایز نیست. و

Hontecassino (۱۱)

Die Regel des hl. Benedikt (۱۲)

Abt از لغت عبری Abbas بمعنی پدر (۱۳)

وظیفه دوم راهب در نزد وی کار است که بمشابهی خدمت به خدا و انسان می باشد. از جملهی کارها وی کشت مزارع ، قابل سکونت کردن جنگلها و خشک کردن باطلاقتها و درزمینه فکری استنساخ کتب مقدس و منابع فرهنگی قدیم را میداند . بهمین جهت است که برنامهی وی تحت عنوان دعا کن و کار کن (۱۴) معروف شد :

گذشته از این تاریخ بنای رهبانیت در اروپا آنچه قابل دقت است ، انگیزهی رهبانیت است . نباید پنداشت که علاقهی به انزوا و انقطاع از دنیا انگیزهی رهبانیت در غرب است چه علانم مخالف آن بسیار دیده میشود . بلکه انگیزهی اصلی آنرا که باعث نضج بیش از حد رهبانیت نصاری در اروپا شده است شاید بتوان در این دید که ترس بیش از حد از جهنم ، که به طرق مختلف و در هر زمان و مکان به صورت های مختلف خودنمایی میکند ، باعث این پناهندگی به رهبانیت شده است . چه انتظار راهبان از زندگی در دیر این بوده است که دوران زندگی دنیایی را بدون گناه بگذرانند تا به بهشت راه یابند . مثلا در صفحهی ۵ از قاعدهی بنه دیکت چنین آمده است : « و اگر میخواهیم که از دردهای جهنم نجات پیدا کنیم ، پس باید که عجله کنیم و آنچه را انجام دهیم که مارا برای همیشه پرهیز کار میکند . پس ما میخواهیم مکتبی برای خدمت به خدا بنا کنیم . « این ترس از انجام گناه در سراسر قواعد بنه دیکت بوضوح دیده میشود . مثلا در فصل ۶۷ که بعنوان « از برادرانی که به سفر فرستاده میشوند » می باشد چنین آمده است : « برادرانی که از مسافرت برگشته اند باید که در همان روز مراجعتشان پس از ختم هر دعا (نماز) در نمازخانه (۱۵) خود را بر روی زمین بیاندازند و از تمام برادران طلب دعا کنند برای اشتباهات و

خلاف‌هایی که احتمالاً در اثر دیدن و یا شنیدن چیزی بد و یا در اثر حرفی بی‌معنی بدرون خزیده است .

و یا مثلاً در همین فصل چنین می‌خوانیم « نکند که کسی آنچه را که در خارج از صومعه دیده و یا شنیده است تعریف کند ، زیرا که این بسیار ضایع کننده است . اگر با وجود این چنین کند ، جزای وی مجازاتی است که قاعده معین کرده است . » به انگیزه‌ی رهبانیت در عصر جدید در آخرین مقاله خواهم پرداخت .

صومعه‌ی بنه دیکت در مونت کاسیتو بسال ۵۷۷ توسط لانگوباردها ویران شد و اهل دیر (۱۷) به رم متواری شدند. پس از آن پاپ گرگور کبیر (۶۰۴-۵۰۴) که از شاگردان بنه دیکت بود باعث اشاعه‌ی رهبانیت در ایتالیا و فرانسه و انگلستان و در پی آن مسیحی کردن انگلیسی‌ها شد. و از طریق انگلستان در قرن هشتم راهبان میسیونر از جمله بونیفاسیوس (۱۸) (متوفی بسال ۷۵۴) و ویلی برورد (۱۹) (متوفی ۷۲۹) مسیحیت و روش بنه دیکتی رهبانیت را به آلمان آوردند . قرن نهم دوران انحطاط و ویرانی دیرها است . یورش‌های نورمان‌ها (۲۰) و ساراسن‌ها (۲۱) (۸۷۰ - ۸۴۳) و جنگ‌های داخلی گوناگون اغلب صومعه‌های مغرب زمین را به حد ویرانگی رساند . بطوریکه شورای کلیسائی تروسلی (۲۲) بسال ۹۰۹ تصویر تاریکی از انحطاط عمومی این عصر رسم میکنند: « صومعه‌ها اکثر آ ویران شده‌اند و بغارت رفته‌اند و آنجائیکه هنوز آثاری از صومعه‌ها

Konvent (۱۷) Langobarden (۱۶)

Willibrord (۱۹) Winfrid Bonifatius (۱۸)

Sarassenen (۲۱) Normannen (۲۰)

Synode von Tlosly (۲۲)

باقی مانده است ، زندگی متعارف از بین رفته است و دیگر فرقی بین راهبان و توده های سطح پائین نیست و آنان اغلب وحشی تر نیز هستند . آبت ها بی سواد هستند و از این جهت قادر نیستند که قاعده (- ی بنه دیکت) را توضیح دهند . یکسال بعد از این تاریخ دوک ویلهلم (۲۳) صومعه ای کلونی (۲۴) را در بورگونند (۲۵) (فرانسه) وقف و بنا کرد . بنای این صومعه ای مجلل در واقع تولد جدیدی از زندگی بنه دیکتی را بدنبال خود آورد . سازماندهی مرکزی این دیر و دیرهای شعبه ای دیگر بطریقی بود که در یک قرن اول بعد از بنای این دیر حدود ۱۵۰۰ دیر دیگر تحت مرکزیت کلونی قرار گرفت . رسم و آداب کلونی ها بطریقی بود که تمام وقت روزانه ای راهبان صرف دعا (۲۶) میشد . از طرف دیگر ثروت زیاد راهبان کلونی و تجمل پرستی آنان باعث شد که رفورم های جدیدی پا به عرصه ای وجود بگذارند . این رفورم ها که اکثراً در در رفورم کلونی ایجاد شدند در آلمان بیشتر جنبه ای جمع گرائی و در ایتالیا و فرانسه جنبه ای فردگرائی یا (ایرمیتی) داشتند . ولی هیچ يك از این رفورم ها اهمیت و سازماندهی سیسترسین ها را پیدا نکردند . بعد از این رفورم سیسترسین ها طریقه های رهبانیت دیگری نیز پا به عرصه ای وجود گذاشتند که مبدأ زمانی اکثریت آنها بین قرن یازدهم و دوازدهم میلادی است . اصولاً پس از بنای دیر کلونی تا نضج و تکامل رفورم های رهبانیت دیگر دوران تولد جدیدی برای رهبانیت در غرب می باشد . آیا شروع هزاره ای جدید که همواره در تاریخ با تحولات جدیدی مصادف بوده است باعث این نمو جدید شده است ؟

Cluny (۲۴) Hersog wihelm van Aquitanien (۲۳)

Liturgie (۲۶) Burgund (۲۵)

Oratorium (۱۹) Ora et Labora (۲۱)

آیا ترس از عنقریب بودن آخر زمان و جهنم مردم را بسوی رهبانیت کشانیده است ؟ و یا اینکه جنگهای صلیبی که در همین دوران بوده‌اند و آشنائی بانمدن پیشرفته‌ی اسلامی باعث این تحرك جدید در مسیحیت شده است ؟ در رابطه با این نکته‌ی آخر ذکر کتابی که اخیراً منتشر شده است بی‌فایده نیست .

زیگرید هونکه (۲۷) مؤلف کتاب « شترهایی بر روی روپوش قیصر » از جمله ادعا بر این دارد قلعه سازی و بیمارستان سازی و تشکیل بسیاری فرقه‌ها که گاهی جنبه‌ی گروه‌های جنگی داشته‌اند و موضوعات اخلاقی از جمله جوانمردی همگی از مسلمانان ضمن جنگ‌های صلیبی قرار گرفته شده‌اند از جمله قیصر فردریش دوم پس از بازگشت از بیت المقدس دستور ساختن قلعه‌هایی در سیسیل داد ، و سپس قلعه‌ها و قصرهای آلمان بر این مبنا ساخته شدند . ضمناً روپوش مخصوص همین قیصر است که توسط مسلمانان رویش کار شده و نقش دوشیر و دوشتر بر روی آن دیده میشود و اکنون در موزه‌ی جواهرات وین نگهداری میشود :

(ناامام)

Sigrid Hunke : « Kamele auf dem Kaisermantel » (۲۷)

Deutck -arabisghe Begegnungen seit karl dem Gro Ben »